

TANÍTÓK LAPJA

TANÜGYI ÉS GAZDASÁGI UJSÁG

ELŐFIZETÉSI ÁRAK:

Egész évre 120 L, Félévre 60 L,
Negyedévre 30 L.

■■■■■ Egyes szám ára 4 Leu. ■■■■■

Felolós szerkesztő és kiadó:
GYERKES MIHÁLY

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
Str. Mihailu Viteaz (Király-u.) 3.
Megjelenik két hetenként.
Hirdetések díja soronként 4 Leu.

Ifjuságunk művelése.

A jó tanító nemcsak az iskolájában, vagy éppen a tantermében oktató mester, hanem egész népének, különösen a helysége tanulni vágyó ifjuságának művelődési kutforrása, szellemi vezére. Azzá avatja őt nagyszerű elhivatása, melyet népe szellemi életének táplálásánál, igényei kielégítésénél kell teljesítsen. Mentől odaadóbb, szakavatott, lelkiismeretes munkát végez, az igények népe részéről annál intenzivebb és magasabb-magasabb érték kívánásokkal nyilvánulnak. Öröm, gyönyörűség ezek kielégítésében fáradozni, különösen, ha magunknak, az akaráson kívül, egyéni rátermettségünk is van és kezünk ügyében vannak azon irodalmi becsü munkák, amelyek kicsiségüknél fogva is, nagy szellemi és művelődésbeli értéket képviselnek.

A boldog béke idejében ilyenről lehetett beszélni, mert a gyermek és felnőtt ifjuság művelését célzó irodalom a szó teljcs értelmében művészi magasságig ki volt fejlődve, ma azonban csak az ilyen irányu törekvés, megmozdulás első lépéséről szólhatunk. Mert az örökös hallgatás, a letöröttség érzetén való állandó töprengés, művelődésünket nemcsak hogy egyetlen milliméterrel sem viszi előbbre, de sőt elmaradottság, visszafejlődés kél nyomában: ezért az ifjuság művelődésének alapvető munkálását beindítjuk és szakadatlanul beszélünk róla.

E célra a propagandát nemcsak szóval és cikkezéssel indítjuk be, hanem utat mutatunk a jó és értékes ifjusági előadások szervezésére; anyagot gyűjtünk ezek céljaira. Ezen anyaggyűjtés áll: értékes költemények, felolvasásra való irodalmi szerzemények, ének-

számok, gyermek és népies szindarabok közlésében, amelyek révén lapunk mindenik olvasója tájékozódást, meggyőződést szerezhet az illető darab jóságáról, használhatóságáról; s az ezek révén összegyűlő megrendelések után kinyomatjuk ezeknek kisebb gyűjteményét és úgy bocsátjuk e területen a falu, a város tanulni és ünnepélyek, műsoros délutánok, avagy esték rendezésére vágyó és vállalkozó ifjuság rendelkezésére a megkívánt példányszámban.

Erős tudatában annak, hogy: *nyelvében él a nemzet*, indítjuk meg ezen kis irodalmi kezdeményezést; összeteszünk 200—200 leut, s kiadjuk mindazon új keletű és ifjusági előadások tartásánál használható irodalmi termékeket, amelyeket szerzőik az ügy érdekében s így nem tulmagas díjazás ellenében rendelkezésünkre bocsátanak; megszerezzük ezen ifjusági és népies előadások céljára: a nyelvi és erkölcsi haszonnal betanulható szindarabokat, költeményeket, szabad előadásra alkalmas prózai írásműveket, s azokat megfelelő ének-számokkal műsorba összegyűjtve, igyekezzünk a keresőknek, megrendelőknél lehető olcsó áron birtokukba juttatni.

Ezen téren mérhetetlen nagy hiányt szenved az iskolán kívüli oktatás, úgy a gyermek, mint a felnőtt ifjuság szellemi ellátása tekintetében, s ha ezt pótolni nem is tudjuk, de legalább némileg segíteni törekszünk a nagy hiányon; megindítani próbáljuk az irodalmi és társadalmi, erkölcsi, szellemi intenzivebb életet falun és városon az arra szivesen váró ifjuság és felnőttek körében egyaránt. Erre nemcsak képes, de egyenesen hivatott a tanítóikar. Ezt az elhivatását érvényesítse mindenik tanító önmagának gyönyörűségére, mellyel ifjuságának, községe népének

kedves és helyes időtöltő szórakozást, észrevétlenül megbecsülhetetlen intelligenciát, kulturát juttat birtokába. Az intelligens falu tanítóját dicséri, az elmaradottság, kulturátlan-ság őt keresi összes külső körülményeivel. Győzzünk le minden akadályt, lépünk akcióba a népművelés javára! **Gyerkos Mihály.**

Paedagogia.

Gyermekszünóra.

Ez annyit jelent, mikor a gyermeki elme unott, lankadt tanulási időközben, azt az elmét kissé föleleveníteni. Hogy hogyan történik ez a fölelevenítés, röviden akarom kifejezni. Módszeremet különösen az alsóbb osztályokban alkalmazom; azonban némi változtatással lehet ezt folytatni a nagyobbaknál is.

Ugy-e? megkivánjuk a gyermektől azt, hogy tanulási idő alatt kifogástalanul üljön, ne bábálgjon, ne mozogjon, hanem ugyszólva mozdulatlanul figyeljen tanítójára. Mert a tömegben néhány forgás, mozgás tanítótársainkra mindig zavarólag hat. Ha ez a rendellenesség nagyobb arányt ölt, meg van akasztva tanításunknak az eredménye. Ezt a rendet megteremteni különösen alsóbb osztályokban, — azt hiszem egy nézetten leszünk, ha azt állítom — végtelen nehéz dolog, de egyszersmind ezen fordul meg működésünknek sikere. Mert taníthatom én azt az olvasást vagy számolást a legkitünőbb módszerrel, ha nincs meg a kellő fegyelem, az eredmény nem mutatkozik sikerrel.

A *gyermekjáték*, mint az erkölcsi fegyelmezésnek egyik eszköze. Tekintsünk vissza az első osztályos nebulónak arra a pillanatára, mikor felkerül az iskolába. Ugy-e az a szegény kis gyermek hozzá volt szokva addig a szabad mozgáshoz, szabad játékhoz és a szabad beszélgetéshez. Pillantsunk be a gyermeki elmébe. Már mos ettől a játszi szabadon mozgó gyermektől egyszerre azt kívánjuk, hogy üljön órákig a padban, ne beszéljen, ne mozogjon, hanem állandóan figyeljen ránk. Ezt egyik nap úgy, mint a másik nap tegye egyformán. De elvárjuk, mert ezt parancsolja a fegyelem törvénye. Ez nagy kívánság attól az apró nyúlsgó-mozgó gyermektől. Vegyük csak magunkat például, kik már önuralommal rendelkezünk. Próbáljunk csak egy óra hosszágig ilyen mozdulatlanul ülni bárhol s bármilyen érdekes tárgyat hallgatva. Nem tekintünk-e jobbra, balra, hátra, nem nézzük-e meg, ki jött be közben az ajtón? Kérdem tehát, nincs-e végtelen nagy szükség a *gyermek szünórára*?

Hogy azt az iskolai pálcát gyakran kezembe ne vegyem, melynek használata még szükség esetén is sok kellemetlenséget idéz elő számunkra, így fordultam az erkölcsi fegyelmezés eszközeihez, melynek egyik ágát képezi a *Gyermek szünóra*. Most csak röviden szólok arról, hogyan történik ennek kihasználása.

Alsóbb osztályban a beszéd-értelem gyakorlatok keretében, avagy hideg télen, mikor szünetek közben a gyermeket a nagy hideg gátolja az udvaron való játékban, továbbá mikor a gyermeknél valamely unottságot tapasztalok, előveszek egyet játékaimból, apró csengő-bongó mondókáimból, verseimből, melyeket évek hosszú során gyűjtöttem, alakítottam. Annak tartalmát elbeszélés alakjában elmondom, elmondatom. Azt kellő hangsúlyozás mellett mondatom velük után. Megkivánva, hogy a hanglejtés olyan legyen, mint az enyém. Ők minden fáradság nélkül utánozzák, hisz ez az ők játékvilágukból van véve. Örülnek neki és velem együtt mulatnak rajta. Egy ilyen mondókát egyszerre csak egyszer-kétszer mondatok el, tehát öt perc az egész. Ha egy hosszabb darabról van szó, azt kisebb részletekre osztva tanítom be minden megértetés nélkül. A gyermek várja, lesi azt a néhány percet és képes érte mindent megtenni; ha tanulás közben lankadást észlelek és azt mondom neki, »na, fiam, mindjárt végezzünk ezzel a tárggyal és akkor játszunk egy keveset«. Fontos körülmény az, nem egy-kettő számára tanítom, hanem az egésznek, továbbá egész éven keresztül. S mikor jónak látom, a betanított anyagot kellő mimikával játék közben előveszem, egyszer egyikkel, máskor másikkal eljátszatom. Kiemelem azt, hogy a versike játékában foglalt játékeszközök feltétlen beszerzendők. Pl. baba, gyeplő, kard, puska stb. Régebbi tanfelügyelői látogatások alkalmával a beszéd-értelem gyakorlatok keretében több tanfelügyelő előtt be is mutattam néhány ilyen kedves játékot, kik velem együtt örültek és buzdítottak munkám folytatására. A szülők előtt pedig minden iskolai év záró-ünnepélyén is ezzel előállítottam és amint a nagyszámu hallgatóságból következtethetem, ők szintén elismeréssel adóznak állandóan.

Ajánlom kartársaim figyelmébe: a Gyermekszünóra megtartását.

(Erdőfüle.)

Bartha Emma, ref tanítónő.

Referada a tanfolyamokról.

Craiova.

Ez az a város Ó-Romániában, mely az egykori Oltenia fejedelemségnek a legnagyobb, legrégebb és egyben leggazdagabb helysége, tehát a főhelye. Ismeri már ezt a tanfolyamot járó csatolt területek magyar tanítósa, a katonáéknál szolgáló önkéntes és nem önkéntes ifjúság; sőt akik olzárt politikai fogoly hozzátartozókat keresik fel, azoknak is Craiovába visz az utjuk.

Egyik tábor, a nagy területen fekvő és gyönyörű épületben elhelyezett fitanítóképzőben tanulja a román nyelvet beszélni; másik része, a nagyobb-nagyobb kaszárnyákban készül a hadászatból tisztvi vizsgára. Igaz, hogy egyik magyar csoportot sem annyira a nagy tanulás, mint inkább az elviselhetetlen nyári nagy meleg ványolja és vékonyítja, a délvidéki, nekünk szokatlanul gyenge kosztal együtt. Nekik, ott lakóknak,

az étkezés dolgában azonban igazuk van, mivel olyan ételekkel kell táplálkozni, amelyek inkább hűsítőknek és könnyen emészthetők, s nem, amelyek sok meleget fejlesztenek és a szervezetet erős emésztő munkának teszik ki, mert ha ők is a sertéshus-féle ételeket, töltöttkáposztát stb. kultiválnák a könnyű halféle ételek és »csorba«-leves, meg a zöldség-féléknek jóformány nyersen való felemésztése helyett, egész nap csak a hűsölésen járna az esztük, meg, hogy mikor jöhetnének el már Craiovából. Pedig őket is a honvágy, a szülőföld szeretése ép úgy vonzza Craiovához, Mircea cel Mare fejedelemnek az itteni Rovinei mocsarak mögött, a törökökön vívott győzelmi helyéhez, akárcsak minket az ősi Budvára és Petőfi nyugovó helye a fehéregyházi nagy temető szomszédsága: az ősi siculus-föld.

Ha pedig az életnek nemcsak kényelmi és kellemes oldalait tekintjük, de a praktikus és megélhetési alapkövetkeket is számba vesszük, Craiovát is azon városok közé sorozzuk, ahol sok ezer és ezer ember keresi és találja meg ipari, kereskedelmi és szellemi téren egyaránt jó ellátottságát, uri megélhetését.

De, hogy ne csak a nagy várost és abban a zsongó életet lássuk, hanem feljegyzésre érdemes dolgokat is szemléljünk: tekintsünk be a város közepén levő gyönyörű épületbe, a Prefekturára, — vármegyházára, ahol a pazar fényű termék egymást váltogatják, míg végre a nagy gyűlésterembe érünk. Százakra menő ülőhelyét keresi szemünk Dolj-vármegye törvényhatósági atyáinak, s találunk egy prefectusi elnöki ülőhelyet és még 16-bojár számára illetékes elhelyezkedési zsöllyét, azontul másnak itt szava és szavata nincsen, csak az előadónak a magyarázás és az esetleges érdeklődőknek a hallgatás. Most azonban a külső nagy birtokokat felparcellázták, s talán a nagy tanácsteremben, az oly kevés ember érdekkörébe koncentrált jogokat is ép így szét fogják osztani s így a vármegye életébe is bevonul a demokratikus irány és közigazgatás.

E jogi csarnokot elhagyva, az egyes tisztviselők kényelmes és szép irodahelyiségét nézegetjük, melyeken áthaladva, a földszinti mellékajtónál több szobában elhelyezve találjuk a néprajzi muzeumot. Szemlélgetünk egyet s mást, de vezető, magyarázó nélkül csak úgy van az ember a muzeumban is, mint a nagy erdőben: nem látja a sok fától az erdőt.

Kilépve innen, a gazdag vagyonságot eláruló házak között haladunk és nemsokára feltűnik egy új külsejű, két emeletes palota, homlokzatán a Dumitru Cantemir, N. Bălcescu, M. Kogălniceanu, V. Alexandri és M. Eminescu írók és költők életnagyságu arckép-festményeikkel, legtetején pedig ezen felírással: »Ramuri«. Nyomdai műintézet ez, több milliós alaptőkével, s a ma beszerezhető legértékesebb felszereléssel. Munkásai, művészei és irodalmi alkalmazottainak száma 300 körül van, élükön C. Şabin Făgetzel direktorral. Aki látott még szép felszerelésű nyomdai műintézetet és könyvkiadó vállalatot, az is tanulsággal szemlélődik, aki előtt meg új dolog a könyv és

színes nyomdai termékek előállítására: az meg órákig szeretne bámulni és a nyomda egész constructiojából mindent megismerni. Érdekes dolgok ezeket nézni, ha fárasztó is azon munkakörben dolgozni.

(Folytatása következik.)

* * *

A kézimunka tanfolyam bezárása.

A népiskoláink főcélja, az elemi ismeretek nyújtása mellett, a munka megkegyelvetése a gyermekekkel. Ezen cél elérésére és meghonosítására rendezett s lefolyt munkatanfolyam *Cămpolungban* fényes eredményt ért el. A közoktatási miniszter megbízásából Dr. Saxu inspector minden idejét arra szentelte, hogy a résztvett tanítók a tanfolyamon nemcsak elméletben, hanem gyakorlatban is képesítést nyerhessenek. A tanfolyam végeztével a résztvett tanítók, mintegy 170-en kiállítást rendeztek, mellyel bebizonyították, hogy képesek ennek az iránynak erős utat teremteni.

A tanfolyam záróünnepélyel végződött, melynek programjában feltaláltuk a legújabb elemi iskolai énekszámokat is. Az ünnepély a miniszter jelenlétében folyt le, aki meleg szavakkal köszöntö meg a tanfolyamon résztvett hallgatók kitartó és fárasztó munkáját. Beszéde további rendén így szolt: biztosítalak arról kartársaim, hogy a nép nevelése érdekében nemcsak ti, hanem saját magam is mindent megteszek s azon dolgozom, hogy népünk lépést tartson a nyugati népek kulturájával; s mi, kik ezen kultúra érdekében első munkások vagyunk, minden erőnkkel azon kell törekedjünk, hogy ezt mindig elérhessük. Sokat dolgoztam, s higgyétek el hogy csak a ti szeretetetek hozott közzétek, mert látom, hogy ti nem hagyotok el a munkában s itt vagytok az oldalam mellett, levén ebben a nagy munkában reátok feltétlenül nagy szükségem. A szeptemberben Bucurestiben rendezendő kongresszuson nektek is részt kell vönetek s ott meghallgatjuk véleményeteket, mert csak így tudunk eredményes munkát végezni, ha közös erővel és közös akarattal dolgozunk.

Legyetek hát lélekben is tanítók; legyetek iskoláitoknak vezetői s törekedjétek arra, hogy a falu népe szeretettel küldje gyermekeit az iskolába; tőletek függ és rajtatok mulik, hogy népünk lépést tartson a nyugati népek kulturájával. Ha ti ezt mindenben megfogadjátok, erősen hiszem, hogy ez úgy is lesz.

E megható szavakkal fejezte be a campulungi kézimunka tanfolyamot, hol nagyon sok tanulságos és értékes ismeretet szereztek tanítótársaink. Induljon meg a munka az iskola falai között s akkor nem csenevész, hanem életerős, munkaszerető, munkabíró ifjakat fogunk a hazának nevelni.

(T.-Jiu.)

Moldován János.

Az oklevél-honosító vizsgálatokról.

Irta: Dr. Szőcs Géza.

A felekezeti tanítók és tanítónők oklevél-honosító vizsgálatai szeptember hó 12-én veszik kerdetüket Târgul-Murâş városában, ahol 12—18 között Murâş-Turda és Târnova-Mică vármegyék paedagogusai, valamint a jelenleg folyó târgul-murâsi tanfolyam hallgatói állanak majd a vizsgáló bizottság elé, hogy fáradságos munkásságuknak eredményeit bemutassák. Odorheiu és Târnova-Mare vármegyék tanítóira csak október hó 3-ától kezdve kerülhet sor, mert megelőzőleg még két helyen Mercurea Ciucban és Sf.-Gheorge (Sepsiszentgyörgy) városaiban kell a vizsgálatokat megejteni.

Az eddigi tanfolyamok és vizsgálatok általában azt igazolták, hogy a magyar iskolamesterek hivatásuknak magaslatán állanak. A szegény, a megélhetés ezer gondjával küzdő tanító az új, de reá nézve föltétlenül szükséges és hasznos tárgyakkal eredményesen tud megküzdeni, mert nemes ambíció él benne: megmutatni azt, hogy az új hazának is munkás polgára, érdemes és törekvő napszámosa tud lenni, tudatában annak a nagyszerű meggyőződésnek, hogy az ő munkáján épül majd fel a jövő monumentális épülete, a humanizmus és tiszta, nemes, emberszerető és kötelességtudó demokrácia megdönthetetlen falupalotája.

Dr. Joan Mateiu államtitkár és dr. Lazár Chirila szakosztályfőnök, kik e vizsgálatokat elrendelték és azoknak legfőbb ellenőrzői, a tanítósnak igazi és őszinte jóakarói. A kötelességtudó és pontos embert megbecsülik és munkáját — származására való tekintet nélkül — elismerik. Ha azt kívánják, hogy azok a paedagogusok, akik Románia területén működnek, ismerjék hazájuknak történetét, földrajzát és alkotmányát, ez oly természetes joguk és kötelességük is egyidejűleg, hogy minden megérett ember helyesnek és természeteszerűnek, logikusnak találja. Hálás köszönettel kell tartoznia a magyar tanítósnak a tanfolyamok két kiváló tanára: Jeronim Puia tanfelügyelő és Ștefan Roșian tanár iránt is, akik nemcsak tudásuk javával, de legjobb indulattal és igazi odaadással foglalkoztak a tanítósnal, amelynek számos tekintélyes tagja fejezte ki már eddig is háláját és ragaszkodását velük szemben.

Szeptember elsején telt harminc esztendeje annak, hogy a tanári katedrára léptem és azóta folyton tanítással foglalkoztam. E hosszú és fáradsággal teljes idő alatt mindig azok közé tartoztam, akik a tanároknak a tanítókkal való testvéries kollegialitását, össztartozását hirdetem és kárhoztattam azt az irányt, amely a tanárt a tanítótól el akarván választani, kasztokra osztotta a nevelő munkásokat.

Egység a becsületes munkában, törvénytisztelőben és emberbecsülésben: ez legyen jelszavunk, amellyel bizonyára elérjük azt az eredményt, hogy

mindenki tisztelettel és jóindulattal lesz irántunk. Az oklevél-honosító vizsgák azt a célt is kedvezően szolgálják, hogy ezt az elvünket ismertessék, s ez által a szíveket és elméket egyináshoz közelebb hozzassuk.

Egyébként a vizsgálatok sorrendjét a következőkben közlöm:

Szeptember 12—16. Târgul-Murâşen vizsgáznak a tanfolyam hallgatói, továbbá M.-Turda és Târnova-Mică (Kisküküllő) vármegye tanítói.

Szeptember 19—20—21—22. Ciuc vármegye-tanítói Mercurea-Ciuc (Csikszereda) székhellyel; 25—30. Trei-Scaune (Háromszék), Braşov, Sibiu, Făgăras vármegye tanítói Sf. Gheorge (Sepsiszentgyörgy) városában, és végül október 3—7. Odorheiu és Târnova-Mare tanítói Odorheiu-Săcuiesc városában.

HIREK.

Tanulmányi szabadság. A kutur miniszteriumhoz intézett felterjesztésünkben az iránt érdeklődünk, hogy azon erdélyi magyar anyanyelvű tanítók, tanítónők, kik román nyelvet minél előbb és mentől nagyobb eredménnyel szeretnék megtanulni, nyerhettek-e tanulmányi szabadságot, valamint elhelyezést, ellátást és tanulmányi oktatást az ó-romániai tanító, tanítónő-képzőknél? A minisztérium 71209—1922. sz. válasziratában arról értesített, hogy az erdélyi, nem román anyanyelvű tanítók kérését teljesítik és minden egyes kérvényezőt a tanítóképzőknél elhelyeznek, ahol alkalom nyílik az előadások látogatására és az érintkezés révén, a román irodalmi nyelveknek mentől előbb és tökéletesebben való elsajátítására. Az ez iránti kérések természetesen az illető vármegyei tanfelügyelők útján terjesztendők fel. A román nyelv megtanulása elsőrendű érdekünk lévén, e célból az ismeretek szerzése végett, mint legolcsóbb és legsikeresebb nyelvtanulási utat-módot ajánljuk kartársaink figyelmébe.

A temetők. Az emberek közül sokan a temetőbogár istenadta tulajdonságával vannak felruházva. Mindent, ami elébük kerül lekicsinyelnek, értéktelennek mondanak, s szeretnék odáig juttatni, hogy mondhasák: ezt is kivégeztük, ennek is már halotti torát ülhethjük. Nem a semmiből való teremtsében, az alkotások nagy és fárasztó munkájában, a közösség építésében találják életük gyönyörűségét, hanem abban, ha körülöttük minden romlik, minden pusztul, dűledezik, s hogy ez mentől intenzivebb legyen, egy-egy talpkövet naponként kivesznek a meglévő a lassanként épülő közügyi teremtésekéből. Még fel sem épülhetett az a valami, s hogy mielőbb végezhessek sirásó és azután tortuló kedvenc foglalkozásukat, már is próbálják az élőknek meghuzni a temetési harangját. Nincs nekünk állami és hitfelekezeti tanítóknak elég ellenfelük, akik az elpusztításunkra törekedő ellenségeinkké váltak, hanem sorainkból akadnak egyének, akik tudatosan, vagy öntudatlanul, de mindenesetre teljes rossz indattal, világgá röpitették, hogy a »Tanítók Lapja« megszünt, vagy még egy-két számot, ha kiad és megszű-

nik. Semmiről nem tájékozódnak, csak beszélnek alap-talanul és habzó szájjal hirdetnek nem létező dolgokat, s örülnek, ha valaki érzelmvilágát letéríthették az egészséges útról, s magukkal ránthatják a posványba. Ugyanis ők teljesen tehetetlenek arra, hogy valamit a közösség, a tanítói együtteség számára alkossanak; szivesebben látnák talán kedveseik, vagy éppen saját maguk halála óráját, semhogy ezen közdolgaink előbb-revitele, vagy ujonnan való megteremtése érdekében valamit áldozzanak. Mohó étvágygal rohannak az esetleg elért kis eredmények felfalására; de a kifogások, a leszólások, az eltemetésre való hajlandóságok ezer alakban való megnyilvánulását tárják elő elpusztítás-képen, ha ő tőlük munkában, vagy más értékekben szintén áldozati hozzájárulást kívánnak. Szakasztott ez az esete a Tanítók Lapjának. Hangos szóval kiáltottuk, hogy a nemsokára harmadik évfolyamába lépő tanítói sajtó organumot, nem szabad az itt élő magyar tanítóikarnak továbbra is a kezdet nehézségeivel küzdő stádiumban hagyni. Annak oldala mellé kell állani, mindenik állami és felekezeti tanítónak és a közösség sajátjává tenni, hogy mielőbb kielégíthesse a mi összes sajtóügyi kívánságainkat, mert bármilyen egyszerű, kicsi kaliberű, vagy éppen alig valami értékű is ma a Tanítók Lapja, azonban alapvető, indítást jelentő sajtó organum, amely védelmi és informatív állásponton eddig is mérhetetlen sokat használt az együttes magyar tanítóikarnak. De ép ezen buzdító felhívásunkat és előbb a hátrálékok befizetésére való szorgalmazásunkat, magyarazzák szívesen félre, turbuzgó jóakaróink, elő nem fizetünk, fenti módon az ellenség előszeretetével. Pedig ezen sajtóügyi megmozdulásunkat nem távlati szemléldéssel, vagy éppen a tometőbogár szerepe felvételével kell a meghalást hozó visszafejlődéshez juttatni; de munkakészségünkkel szellemi fejlődéshez, erszényünk megnyitásával anyagi felvirágoztatása céljáig vinni. Férfitakat és nőtanítókat akarunk látni népoktatásügyünkben a tettek és áldozathozatalok mezején, ha a hatezer itt élő és működő magyar tanító helyes irányu tevékenységét, maradandó és gyümölcsöző alkotások hirdessék mindenben; irtódjanak ki sorainkból a mindennek temetését előkészítő és örökösen halotti torra leső tehetetlen, fősvény tanítóegyedek. Mint a mult számunkban megmondottuk, ha a Tanítók Lapja mellett csak tizen-huszan maradunk, de anyagi erőnkhez mérten ugyis feltétlenül fenntartjuk a lapot, mert ezen kevés számu tanító megérti, hogy a tanítói és népoktatási világban ma nem a nagy kívánásokkal, hanem helyzetünk önvédelmi küzdelmével és a tántongó hiányok némi-nemű megszüntetése munkáival kell erős és elszánt akarattal foglalkozzunk. Rendre, sorra sok minden kialakulhat, de elsősorban az égető legsürgősebb érdekéért álljon a velünk egyetértő tanítókar sorompóba szellemi támogatásával, anyagi segítségével és teljes, a tanítói közügyünk iránti jóindulatával, s üzze el környezetéből a pusztítani, rombolni, temetni szándékozó sötét alakokat.

300 Leu fizetési előleg. Ó-Románia egyes tanítóképzőiben román nyelv tanulási tanfolyamokon,

a nyáron részvett tanítók, felsőbb helyről jött biztatás folytán, abban a boldog reményben voltak, hogy utazási költségeiket a kultur miniszterium megtéríti. Elkészítették és be is adták hát még a tanfolyamok ideje alatt úti számláikat. A beállított költségek kiutalása érdekében eljáró küldöttség azonban azt a választ nyerte, hogy a tanfolyamokról való hazautaztatás céljára, fejkenként 300 leu fizetési előleget utalt ki a miniszterium. Mint a mult számunkban is megirtuk, a tanfolyamoknak a maga idejében való biztos és helyes elrendezését kérjük. Az ügy tekintélyén esik mérhetetlen csorba, a tanítóknak biztatása és a végén fizetési előlegekkel való ellátása révén. A mult évi utiszámlák kiutalatlannul elintézésre várnak, a jelen éviékegyszerűen levéve napirendről befejezett tényképen állanak előttünk. Ezeket nem így vártuk, másképen reméltük, s jövőre határozott biztos kijelöléssel kérjük.

A püspök mondotta, a közélet igazolja, hogy a papság magasabb képzettsége az életben fokozatosan alászállott, a tanítótság kisebb képzése nivóban magasabbra emelkedett. Hasznosítani, apróbb munkaértékekre felváltani kellene azt a sok szép tudást, amit az akadémiákból magával hoz a papság, s ne csak propagálója legyen az elveknek, de mutasson példaadó áldozatot a produktív munkában. Ez a ref. püspök véleménye és irányt jelölő kívánsága! Ki ne csatlakoznék ehhez a véleményhez.

Mi lesz a vallástanítással? Számptalan helyről jaidulnak fel az állami magyar tannyelvű iskolák tanítói, hogy a felekezeti iskolákat egyéni tulajdonuknak tekintő papok egy része, nemcsak hogy minden kigondolható módon és eszközzel lehetetlenné igyekeznek tenni az állami tanítót és állami iskolát, s e végett az egyes helységeekben megindultak és folynak helyüket meg nem álló beállításokkal a házalások, de a vallástanítást is teljesen elhanyagolják, szándékosan negligálják, megbüntetéssel azon szülőknak, akik elég merészek és bátrak, hogy a pap engedelmé és beleegyezése nélkül, az állami elemi iskolába járatják gyermekeiket. Tudatával vagyunk azon álláspontnak, hogy ezzel is letörni akarják a magyar tannyelvű állami iskolát, a szülők előtt, az állami iskola sokat hirdetett vallástalanságát igazolandó, s ezért képes a vallástanító pap inkább ujságot olvasni, könyveket forgatni vallásórán, csak hogy ne tanítson, s nem bánja, sőt várja, hogy dobják ki ezen kötelessége teljesítéséből, hogy állhasson panasza. Kimélettél, félreállással néztük a lehetetlen történetet, a felekezeti babonásszerű felgyulást eddig, tovább azonban egyetlen állami tanító sem fogja hallgatással, néma türessel szemlélni falun és városban a nép félrevezetését, az állami magyar nyelvű iskolák és azok tanítóinak tönkretételét, csupán azért, mert akiknek a felekezeti iskolákra szükségük van, ezt ugy akarják, az ő érdekük ezt így hozzák. Amíg kultúr-szemponctból tették a felekezeti iskolák mellett való agitálást, melylyel sem meglevő intézményeket és az azoknál szolgálatot teljesítő existenciákat nem bántottak, lehetetlen helyzetbe nem hozták: tisztelettel hajoltunk meg, s hajlunk meg most is a törekvés előtt;

amint azonban a házaló rendszerrel, könyörgő rábeszéléssel bírják rá a szülőket gyermekeiknek a felekezeti iskolába való járatására és a vallásnak az állami elemi iskolában való nem, vagy a lehető leghanyagabb módon való tanításával akarják az állami magyar tannyelvű iskolák tekintélyét aláásni: feltétlenül megszűnik azokkal szemben türelmünk és nyiltan, őszintén mondjuk, hogy amit így tesznek, ez már nem a kultúra építése, ez olvadt örjögés, amelynek ellent kell állani. Számbavesszük az így tanító vallásoktatókat s lehet ugyan, hogy a halat vízbe fogjuk, de jelentést fogunk tenni püspökeiknél magatartásukról és vallástanítási kötelességeik elhanyagolásáról. Mert mégis csak hallatlan absurdum, a hierarkhikus basáskodásnak a non-plusultrája, hogy ötven-százezer leura menő papfizetés mellett is vallástanítás nélkül álljanak a hivek állami iskolába járó gyermekei, csak azért, mert a congruás pap olyan politikát folytat, amely nem tűri az ő falujában a magyar tannyelvű állami iskolát. Vonja csak a püspök úr és államtitkár úr sürgősen kérdőre a magyar nyelvű iskolák tanítóit és papjait, megdöbbenő dolgokat fognak maguk előtt találni. Azért kérdezzük a püspök uraktól és államtitkár urtól itt a nyilvánosság előtt, mi lesz a magyar tannyelvű áll. el. iskolák vallástanításával az új tanévben? A helyi basák fognak-e tovább is uralkodni, vagy a hatalom birtokosai szabnak rendet a kultúra mezején hivatalbeli, de felelősségre nem vonható alkalmazottaiknak: a vallástanítóknak.

A kis gyermek első könyve A B C és olvasókönyv magyar tannyelvű elemi iskolák I. oszt. részére, hangoztató módszer szerint szerkesztette: Dr. Szentpétery né Hallyer Zsuzsa ó-tordai áll. el. tanítónő. Engedélyezve a közokt. államtitkárság által 20635—1921. sz. a. kiadja A. Anca könyvkereskedő Cluj, Piața Unirii 32. Árát most nem tudjuk. A Tanítók Lapja múlt számában ezen kis könyvnek korrekturella jellegű példánya alapján, megemlékeztünk hiányairól s elismertük használhatósági előnyeit. A végleges kiadás most a kiadó révén előttünk áll és jóleső megnyugvással állapítjuk meg, hogy amit kívánatosnak tartottunk, ezt a nyomdai példányok java részben meghozták. Szerző módszeres eljárásával ugyan nem értünk egyet, de ez legkevésbé sem von le semmit a könyv tartalmi és használhatósági értékéből, mely előtt nemcsak tisztelettel hajolunk meg, de elismeréssel köszöntjük, hogy gyermek-tankönyv irodalmukat egy hasznos, szép kiállítású, tartalmilag gazdag és változatos kis könyvvel gazdagította. Megismerésre, bevezetésre ajánljuk kartársainknak.

Gyermekirodalmunk felkarolása érdekében irtuk mai vezércikkünket. Első indítás és buzdításképpen jövő számunkban közreadjuk László Ferencz tanítóképzői gyakorlóiskolai tanítónak »Gyermekország« c. három felvonásos énekes gyermekszindarabját. Előre is felhívjuk rá kartársaink figyelmét.

Hivatalos tanítói értekezletek. Az iskola-reform érdekében javaslatlattel végett szept. hó 10 és 11-én tartja hivatalos értekezletét az állami és községi

tanítóikar. Az udvarhelymegyei tanítók a nagykültüllő megyei tanítókkal együtt Segesváron tartják ezen értekezletüket.

x **A Minerva** könyvkiadó vállalat kiadásában a következő miniszterileg jóváhagyott elemi iskolai könyvek jelentek meg: Fejes—Felméry: Uj ABC, Péter—Tóth—Mezey: Olvasókönyv II. rész, Olvasókönyv III. rész, Olvasókönyv IV. rész, Szilágyi: Kolozs megye földrajza, Szilágyi: Földrajz a III. és IV. osztály részére. Előkészületen: Olvasó az V—VI. osztály részére, Számoló könyv a második-, harmadik- és negyedik osztály részére. Ugyanott kaphatók a tanítók egységesítő vizsgájára engedélyezett Dr. Joanovici — Román-Magyar társalgási kézikönyv 25 leu. — Rendszeres román nyelvtan 20 leu és Alkotmánytan és jogismeretek 15 leu. Kapható a Minerva Nyomdai Részvénytársaságnál Kolozsvárt és minden könyvkereskedésben.

A tanterv magyar fordítása.

XIV.

IV. osztály

Tekintettel azon körülményre, hogy sok gyermek bucsut vesz az elemi iskolától a IV. osztály befejezése után, anélkül, hogy a természetrajzból rendszeres ismereteket szerzett volna, indokoltnak látjuk ezen osztályba is ezt a tárgyat bevezetni.

Az V—VI. osztályban majd aztán rendszeresebben fogjuk tárgyalni a következő anyagot:

Emlősök: a kutya, a macskák, a ló, a tehén, a vakond, a sündisznó, a farkas, a róka.

Madarak: a tyúk, a ruca, a lúd, a fecske, az ölyv.

Hüllők: a kigyó.

Kétéltűek: a béka.

Halak: a potyka, a pisztráng.

Rovarok: a légy, a méh, a lepke.

Növények: a fák, mezei és kerti növények, mérgező növények, orvosi növények.

Ásványok: a só, a calcium (mész), a vas, a réz, az ezüst, az arany.

V. osztály.

A tanulóknak közvetlen szemlélet körébe eső állatok és növények.

Emlősök: a kutya és a macska; a ló és a szamár; az ökör, a juh és a kecske; a disznó; az egér és a patkány; vakond és a tuskédisznó; a menyét és a görény; a denevér.

Madarak: a tyúkok; a pulyka és a páva; a galamb; a ruca és a lúd.

Hüllők: a közönséges kigyó és a gyík.

Kétéltűek: a béka.

Halak: a potyka, a csuka.

Rovarok: a cserebogár és a közönséges lepke.

Puhatestűek: a csiga.

Növények: Gyümölcsfák (alma-, körte-, szilva-,

cseresznye-, meggyfa); gazdasági növények (lóhere lucerna, len, kender).

VI. osztály.

Az emberi test: (egészségtani szabályok).

Emlősök: a farkas, a medve, a róka, a vidra, az oroszlán, a tigris, a hiéna és a sakál; a nyul, a hörcsög, a mezei egér, a mókus; a szarvas, az őz és a fekete kecske, a teve és az elefánt; a vaddisznó; a bálna.

Madarak: a bagoly, az ölyv, a sas, a veréb, a fecske, a pacsirta, a rigó, a cinege, a kakuk, a harakály, a gólya, a daru és a hattyu.

Hüllők: a vipera.

Kétéltűek: a varangyos béka és a szalamandra.

Halak: a pisztráng, a harcsa, a tok.

Rovarok: a légy, a méh, a darázs, a zsiszik, a filoxera és a paraszíták.

Pókok: a közönséges és keresztos pók.

Kérgesállatok: a rák.

Féreg: a földi giliszta, a bélgiliszta, a galandféreg és a trichina.

Növények: mezei és kerti növények. A gabonafélék: káposzta, hagyma, fokhagyma, retek, sárgarépa (murak), petrezselyem, paradicsom, burgonya, bab és borsó; a répa és a cukornád; a gyapot; a kávé. Mérgező növények: a gyilkos csomorika, mérgező ádáz, beléndek, kutyetej, maszlag, nadragulya és a dohány. Segélynyújtás növényekkel vagy állatokkal való mérgezés esetén. Gyógynövények: a bodzafa, egérfarkkóró, zsálya, mályva, székfű. Fák: bükkfa, cserfa, fenyőfa. Virágatlan növények: moszatok és a gombák.

Ásványok: a fémek (nemesek és nem nemesek); a kősz; a kvarc és az opál, a calcium, (mész), a márvány; az anyag, a gipsz; a kékgalic, a keserűs, salétrom; a gyémánt, a grafit; a gránit és beril; a kén. A víz mint geológiai tényező. A tűz mint geológiai tényező (vulkánizmus és földrengések).

7. Természetan és vegytan.

Cél: A természetan tanításnak célja reávezetni a tanulókat azon természeti jelenségek és folyamatok megismerésére, melyek a mindennapi életre közvetlen befolyással vannak. Igen fontos lenne, hogy ezen jelenségek megismertetése minél mélyebb gyökeret verjen a nép széles rétegeiben. A nép megismervén a lényegesebb természeti törvényeket, alkalmazkodni fog az élet különféle momentumaihoz, kiaknázva annak gyakorlati hasznát. A tudományos rész pedig lehetővé teszi sok tévhitnek a kiirtását, mely a nép lelkiületét nagy mértékben uralja. Ezáltal gazdasági és higiénikus haladásunk jelentékeny lendületet tesz.

Tekintetbe véve mindezeket a fizika tanítását már a IV. o.-ban megkezdjük, felhívva a tanulókat, hogy figyeljék és jegyezzék meg ezen ünemények különböző változatait. A IV. osztályban nyert előkészítő ismeretek alapján az V.-ban már rendszeres módszer szerint tanítandó a fizika, kidomborítva nemcsak a

hatást, hanem az okozatot is, mely a hatást előidézte.

A VI. o.-ban új ismeretekkel bővítendő ki az előző évek anyaga. Ugyanazon anyag átisméllésével az ismeretek világosabbakká, alaposabbakká lesznek, s azon tény, hogy minden évben a régi ismeretek új ismeretekkel egészítetnek ki, a tanulók érdeklődését is fejlesztieni fogja.

IV. osztály.

a) Természetan.

A testek halmazállapota. Nyugvás, mozgás. A testek súlya. Súlymértékek. Egyszerű gépek: az emeltyű, a mérleg, a csiga, a hengerkerék. Közlekedő edények: vízvezeték, szökőkút. A testek úszása. A légköri nyomás. A meleg hatása a testekre. A hang, a fény. Mágnesség. A villamosság. A villamos szikra; villámlás.

b) Vegytan.

A levegő; a levegő megromlása. Az égés; a széndioxid.

Desztilláció. Rozsda. penész, rothadás.

Ezen anyagok a IV. o.-ban a lehető legegyszerűbb alakban tárgyalandók, hogy azon tanulóknak is, akik a IV. osztályt befejezték, de nem járnak többé iskolába, legyen legalább egy parányi ismeretük a természet jelenségeiről és folyamatairól.

V—VI. osztály.

(Az V. o.-ban a kiemelt anyagot adjuk elő, a VI. o.-nak az V. osztály anyagát a közbeszurt kibővítéssel).

A test; a testek halmazállapota és tulajdonságai. Nyugvás, mozgás. A testek esése, a nehézségi erő (a függő ón, vízszintező háromszög). Súly, a testek sajátos súlya. Az inga, (ingaóra). Az emeltyű; olló, harapófógó, emelőrud; A mérleg és tízedes mérleg. A csiga (álló és mozgó). Hengerkerék. A lejtő. Közlekedő edények, vízvezeték, kut; forrás; szökőkút. Archimedes-féle törvény; a testek úszása (csolnak, hajó, gőzhajó, úszás; rögtöni segítséget a vízhefultaknak). A hajcsövesség (nedves lakás). A légköri nyomás; barométer. Toricelli-féle cső, szivattyuskut; Heron labda, tűzifecskedő. Léghajó. Repülőgép.

A meleg: a meleg forrásai és a meleg hatása a testekre (hőmérő).

Olvadás, fagyás, forrás, sürités (gőz, felhő, dér, hóharmat, köd, eső, hó). A szél. A gőz feszítőereje, a gőzgép.

A hang, a hang terjedése. A fül. Hangforrások; az emberi hang; a hangszerek. A hang összeverődése, a visszhang.

A fény: fényforrások (a nap, az izzás, láng). A fény terjedése egyenes vonalban. Az árnyék. Nap- és holdfogyatkozás. Átlátszó, áttetsző és át nem tetsző testek. A fény visszaverődése (sík tükrök, gömb tükrök). Fénytörés, a fénytörése vízben, lencsék, szemüvegek, nagyító üvegek. Sötét kamara, fényképező ké-

szülők. A fehér fény felbontása; a prizma. A szivárvány.

A mágnesség. Az iránytű. A föld mágnessége.

A villamosság (pozíció és negatív). Jó- és rosszvezetők. Elektromosgép. A légköri villamosság. A villámlás (a villámsujtottonak nyújtandó első segély). Villámláshárító. Elektromos világítás. Elektromágnesség, villamos csengettyű; a telegráf; telefon.

V. osztály.

B) *Vegytan.*

A levegő és alkotó részei. A levegő megromlása. A tüzelőanyagok és légzésnek égési folyamatai. A víz és alkotó elemei. A hidrogén égése. A szénsav és szén-savképződés. Tökéletlen égés. (Faszén gyártás; kőszén képződés). Desztilláció (lágy és kemény víz). Pálinkafőzés. Szeszes és savanyú (ecetes) erjedés. (Ecetgyártás). A kenyér. Az alkohol és annak hatása az emberi szervezetre. Az emberi, állati és növényi táplálkozás. A rozsda, a penész, a rothadás. Szappankészítés.

Szerkesztői üzenetek.

B. J. Kézdimárkosfalva. Hogy sem az ottani, sem a szomszéd falusi vagy városi ref. vagy kath. pap, ahol új, avagy régi felekezeti iskolát tartanak fenn, nem osztja a Tanítók Lapjában felfektetett igazságokat: a tanítók helyzetét és fizetési igényelhetéseiket illetőleg, az természetes; hiszen ezek az ők egyházi és papi érdekekkel, a felállított elveik folytán, homlokegyenest ellenkeznek. Mert az ők igazságuk az, hogy az államszegély nélküli időkre, a tanítói fizetésekhez semmivel sem kötelesek hozzájárulni. Megadják az ígért 100 vagy 200 koronát, esetleg, ha jó szándékból valamit még ígértek azt is, s aztán ezzel elégedjék meg a proletár tanító. A kötelességet és fegyelmi rendtartást adják azonban a maga egészében. Járjon a felekezeti tanító úgy el, ahogy ők mondják és aztán hallgasson; vagy legfeljebb szégyelje magát, ha nem tud megélni 65 leu, vagy ehhez hasonló havi fizetésből. Hogy a felekezeti tanítók fizetési mértékére vonatkozó tanácsadásunk minden pontjában helyes utmutatás, az kétségen felül áll, amelyet mi nem elméleti feltevések alapján, hanem hiv. számokkal együtt odaiktatott miniszteri rendeletből vettünk, amely iránymutatást így rossz indulatu ültetésnek, *törvényellenes tanácsadásnak* mondani, avagy a táblázatot hibásnak jelezni, csak üres fejű és egész héten át a semmittevésben nagyrahízó, az önérdekét szőigálni, a mások előmenetelét pedig holtpontra juttatni akaró fiók-papok képesek, a templomi veszekedések, új keletű bravurok bevezetésével. A családi pótlék (T. L. 2 ik száma) tanácsadásunk kiegészítésül közöljük, hogy a családi pótlék a nem állami tanítók részére 1919. jan. 1-től 1919. aug. 31-ig (és nem dec. 31-ig) nem 400 korona, de 800 kor. és ezen időre a feleség után is jár a 800 kor., azontul pedig a 400 leu folytatólagos családi pótlék. A volt magy. állami tanítók az újonnan szer-

vezett felekezeti iskolákhoz az oktatásügy érdekében saját kezdeményezésükből és fizetési feltételek nélkül önszántukból mentek, s így az új állam rom. áll. el. iskoláihoz történt kinevezéséig járó felekezeti tanítói fizetést, bár az alkalmazás folytán őket egészben megilleti, követelni és felhajtani, nem tartom a mi részünkről gavalléros, nobiilis dolognak. Mi akartuk ideiglenes időre s meg is teremtettük az új felekezeti iskolákat, s tekintsük úgy, hogy azok vállalkozásunk végével megszűntek, mert az lett volna az adott szó betartásának helyes végeredménye, de azért szó a szó, hogy az elröppenjen és más viszonylatok és kigondolások után az érdekelték azt egyszerűen nem létezőnek és nem adott szónak tekintsék. Hogy erről mit tud a márkosfalvi ref. pap, azt én tudom, hogy semmit sem, de nem is tartozik rá, s így a leckéire válaszképpen azt kérjük tőle: hogy higgye el, mert megcáfolni nem tudja, hogy amit a T. L. ír a felekezeti tanítók fizetéséről, az kiszolgáltató, ha a tanító követeli. Ez elől kitérni nem lehet, csak mesterfogásokkal odázni lehet, mint ezt teszik több helyen. De a vége mégis csak fizetés lesz.

G. T. Maroshéviz. Az ifjusági egyesületek nyomtatott alapszabályai, valamint a Bene—Gyerkes: *Tanítók Tanácsadója*; ugyszintén a Gyerkes M. *Tananyagbesztelési Nyomatvány füzetei* megrendelhetők: Stief Jenő és Társa könyvkereskedőnél Cluj-Kolozsvár Str. Reg. Maria (Deák F.-u.) 2. Az árat azonnal nem tudjuk, a kiadó értesíteni fogja azokról.

Galaci tanfolyamon jelen volt szilágyi tanítók kedves üdvözlését szépen köszönöm. Ez egyedül a a tanügyi lapok szerkesztőinek rendszerint a fizetése, s ezt szívesen veszem és hálával nyugtázom. Szétválva egymástól is fogadjátok kartársaim viszont meleg üdvözlőmet és jókívánataimat.

Sz. P. Sepsiszentkirály. A T. L. 1—11. számát pótlólag megküldöttük. Ismételtén kérjük kartársainkat, írjanak pontos címet: a falu és u. p. nevét románul és magyarul, s írják ki vármegyéjük nevét is. Igen sok levélben úgy kapunk aláírást és helységnév kiírást, hogy valóságos fejtörés, míg a névsorok segítségével ki tudjuk hámozni, hogy ki a levél írója. Az elmaradott számot reklamálják s ne várják, amíg sok szám összegyűl, a nem jó címzés vagy általunk ismeretlen ok miatt.

Könyvnyomda R.-t. Odorheiu—Székelyudvarhely.

Az összes eddig megjelent állami és felekezeti iskolai

**tankönyvek, iskolai
naplók, irószerek**

kapathók — előzetes megrendelés nélkül is —
bármily mennyiségben

Z. Székely János

könyv- és papirkereskedésében Odorheiu-Sz.-udvarhely.